

4. MIĘDZYKRAJOWE WARSZTATY: ŁACIŃSKOJĘZYCZNE PODRĘCZNIKI Z KRĘGU CHRZEŚCIJAŃSKIEGO ZACHODU (350-750)

W okresie późnej starożytności i wczesnego średniowiecza społeczeństwo zachodnioeuropejskie przechodziło szereg ważnych przekształceń. Badania przeprowadzone przez różnych uczonych, takich jak: Banniard, Chin, Courcelle, Gemeinhardt, Irvine, Kaster, Law, Riché i innych wykazały złożony historyczny rozwój edukacji kulturalnej we wskazanym czasie. Jednak wiele aspektów źródeł tekstowych dla tego procesu pozostaje jeszcze do szczegółowego zbadania. W związku z tym również korpus łacińskojęzycznych podręczników – dzieł gramatycznych, leksykograficznych i ortograficznych – stanowi bogate, ale wciąż nieodkryte źródło dokumentacji. Twórcami tego rodzaju podręczników byli m.in. Augustyn, Kasjodor, Izydor z Sewilli i Beda Wielebny, którzy propagowali wyraźnie chrześcijańską edukację i styl życia, a jednocześnie opierali się bezpośrednio lub pośrednio na Donacie i pogańskiej tradycji gramatycznej.

W celu kompleksowego i systematycznego zbadania wspomnianego korpusu Centrum Historiografii Językoznawstwa Uniwersytetu w Leuven zorganizowało – kładąc nacisk przede wszystkim na prelekcje i komunikaty poświęcone transformacjom tradycji gramatycznej, problemom terminologicznym i strukturalnym, regionalnemu zróżnicowaniu łacińskich, tekstowych refleksji nad praktykami dydaktycznymi oraz powiązania podręczników z szerszym kontekstem społeczno-kulturowym, w którym one powstały i były wykorzystywane – jednodniowe międzynarodowe warsztaty dotyczące podręczników języka łacińskiego z kręgu chrześcijaństwa zachodniego (350-750), które odbyły się **15 V 2017 r.** w Leuven. Komitet organizacyjny i naukowy tworzyli: Tim Denecker, Giovanbattista Galdi, Mark Janse, Gert Partoens, Pierre Swigger i Toon Van Hal (KU Leuven). Prelegentami byli m.in. Guillaume Bonnet (Dijon), Bruno Bureau (Lyon), Thorsten Fögen (Durham/Berlin), Anne Grondeux (Paryż), Louis Holtz (Paryż) i Bruno Rochette (Liège).

5. WARSZTATY NAUKOWE W CENTRUM STUDIÓW NAD KULTURĄ MANUSKRYPTÓW

Centrum Studiów nad Kulturą Manuskryptów działające przy Uniwersytecie w Hamburgu zorganizowało **23 VI 2017 r.** (Warburgstraße 26, Hamburg, sala nr 0001) warsztaty naukowe, których przewodnim tematem było: ***Hagiograficzno-homiletyczne kolekcje greckich, łacińskich i orientalnych manuskryptów – historie przekazywania ksiąg i tekstów w perspektywie porównawczej*** (*Hagiographico-Homiletic Collections in Greek, Latin and Oriental Manuscripts – Histories of Books and Text Transmission in a Comparative Perspective*). Celem tego projektu była perspektywa porównawcza dotycząca pochodzenia i rozwoju „kolekcji hagiograficzno-kaznodziejskich”, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień metodologicznych i *instrumenta studiorum* (elektroniczne lub inne). Podczas spotkania zostały wygłoszone następujące referaty w ramach kilku sesji tematycznych: **I (The Greek Tradition):** Sever Voicu (Rome), *The Earliest Greek Homilies*; Matthieu Cassin (Paris), *Gregory of Nyssa's Hagiographic Homilies: Authorial Tradition and Hagiographico-Homiletic Collections, a Comparison*; **II (The Coptic, Arabic and Ethiopic Traditions):** Alin Suciu (Göttingen), *Greek Patristics in Coptic: Early Translations and Later Systematisations within Homilies*; Michael Muthreich (Göttingen), *Dionysius Areopagita in the Arabic and Ethiopic Homiletic Tradition*; Antonella Brita – Alessandro Bausi (Hamburg), *A Few Remarks on the Hagiographico-Homiletic Collections in Ethiopic*

Manuscripts; III (Specific Cases of Transmission Through Ancient Translations): André Binggeli (Paris), *The Transmission of Cyril of Scythopolis' Corpus in Greek and Oriental Hagiographico-Homiletic Collections*; **IV (Instrumenta Studiorum)**: Daniel Stoekl (Paris), THALES (konferencja video); André Binggeli – Matthieu Cassin (Paris), *BHGms (Pinnakes)*; Sergey Kim (München), *Liturgical Index of Ehrhard*; Sever Voicu (Rome), *Pseudo-Chrysostomica: An Online Database*; **V (The Armenian, Georgian and Slavonic Traditions)**: Bernard Outtier (Paris), *The Armenian Hagiographico-Homiletic Tradition*; Jost Gippert (Frankfurt), *Codex Vindobonensis Georg. 4: an Untypical mrvavtavi*; Christian Hannick (Würzburg), *Zusammenstellung und Überlieferung der Hagiographisch-Homiletischen Sammlungen in der Slavischen Tradition des Mittelalters*.

6. ORIGENIANA DUODECIMA

W dniach **25-29 VI 2017 r.** w Jerozolimie (Beit Maersdorf, Mount Scopus) miały miejsce *Origeniana duodecima*, których przewodnim tematem była: ***Spuścizna Origenesa w Ziemi Świętej – opowieść o trzech miastach: Jerozolima, Cezarea i Betlejem*** (*Origen's Legacy in the Holy Land – A Tale of Three Cities: Jerusalem, Caesarea and Bethlehem*). Głównym organizatorem konferencji była prof. Brouria Bitton-Ashkelony – dyrektor Centrum Studiów nad Chrześcijaństwem Hebrajskiego Uniwersytetu w Jerozolimie (The Center for the Study of Christianity, The Hebrew University of Jerusalem) oraz prof. Daniel Salem – sekretarz wspomnianego Centrum Studiów.

Poszczególne prelekcje, pomijając wykład wprowadzający Lorenzo Perrone (University of Bologna) nt. *Origen and His Legacy in the Holy Land: Fortune and Misfortune of a Literary and Theological Heritage* wygłoszono w 31 sesjach, z których ostatnia była podsumowująca. Tematyka przedstawiała się następująco: Giovanni Hermanin de Reichenfeld (University of Exeter), *From Capernaum to Jerusalem: Origen's Sacred Geography of the Holy Land in his Commentaries on the Gospels*; Lavinia Cerioni (University of Nottingham), „Mother of Souls”: *The Holy City of Jerusalem in Origen's Commentary and Homily on the Song of Songs*; Agnès Aliau-Milhaud (Paris-Sorbonne University), *Bethabara and Gergesa (Origen, C1o VI, 204-211): Geographical Digression or Exegesis?*; Vito Limone (Vita-Salute San Raffaele University), *Ὁδῶτα in Origen: Origen's Use of the Term in Light of the Homilies on the Psalms*; Emanuela Prinzivalli (Sapienza University of Rome), *The City of God and the Cities of Men According to Origen*; Cordula Bandt (Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities), *Temple Worship in the Exegesis of Psalms by Origen and his Successors*; Tommaso Interi (Catholic University of Milan), „A Place to Worship the Lord our God”: *Origen's Exegesis of the Holy Land in his Homilies on Prophets*; Valentina Marchetto (Foundation for Religious Sciences John XXIII), „Jerusalem... is the Divine Soul” (*FrLam VIII*): *The Holy Land in Origen's Early Work*; Joseph Sievers (Pontifical Biblical Institute), *Origen, Josephus, and Jerusalem*; Roberto Spataro (Salesian Pontifical University), *A Mystical Vision of the Holy Land: Considerations on Origen's Homilies on the Book of Joshua*; Franz Xaver Risch (Berlin-Brandenburg Academy of Sciences and Humanities), *Die Stufen des Tempels*; Samuel Fernández (Pontifical Catholic University of Chile), „That Man Who Appeared in Judaea” (*Prin. II, 6, 2*): *The Soteriological Function of the Humanity of the Son of God According to Origen's „De principiis”*; Katarina Pålsson (Lund University), *Likeness to Angels: Origen, Jerome and the Question of the Resurrection*; Stephen Carlson (Australian Catholic University), *Origen's Use of Papias*; Eric Scherbenke, *Selection, Preservation, and Production of Origen's Legacy: The Archetype of Codex von der Goltz (Athos Lavra 184 B. 64) and the Library of Caesarea*; Paul Hartog (Faith Baptist